

Partamenn fáa eisini toyggið

Minnislýsingar
eftir Eiden Muller.
Egið forlag, Tórshavn
1981.
345 blaðsíður.
Kostnaður 140 kr.
innbundin.
Kapumynd: Eyðun
av Reyni.
Prentað hjá Einars
Offsetti.

Flestu feroingar munnu kenna navnið Eiden Muller frá blaðgreinum og útvarpsendingum. Hann er ein av teimum fáum feroingunum við blaðmannautbúgving og man helst eisini vera ein tann fyrsti feroingur við hesari útbúgving.

Sum nógvir blaðmenn hevir Eiden Muller livað eitt fjölbroytt og hend-ingaríkt liv, eitt liv sum hevur fót hann í samband við ómetaliga nógv ymisk fólk og sum hevur fót hann til nógv ymisk lond bæði fyri eystan og fyri vestan.

Við hesum í huga er tað sjálvsagt gleðiligt at ein maður, sum Eiden Muller setur seg at skriva sínar endurminningar.

Endurminningarbókmentir eru ikki ovanligar í Føroyum. Sum kunnugt hava vit endurminningar eftir Edward Mitens, Heðin Brú, Petur Heinesen á Lofti, Jóannes Patursson og fleiri umframt tær útvarpsendingar við endurminningum sum vit eiga fitt av.

Ofna verður mett um, hvønn tyding hesar endurminningar hava eins og mett verður um, hvørt tað nú er møgulegt í einum so litlum samfelag at siga satt ella beinleiðis frá hendingum og fólki.

Tey flestu munnu vera samd um, at skulu hesar bókmentir hava tyding fyri ein størri lesaraskara enn bert tey, sum kenna hövundan ella standa honum nær, so mugu hesar bókmentir innihalda nakað av almennum áhuga. Við hesum verður til dømis hugsað um, hvat endurminningarnar kunnu upplýsa av nýggjum um søguligar tilburðir, um siðir og siðsøgu ella við øðrum orðum, hvat tær kunnu geva lesaranum av upplýsingum um fortíðina.

Sum heild má tað sigast, at flestu føroysku endurminningar lúka hesar treytir — eisini bókina «Minnislýsingar» eftir Eiden Muller, hóast henda

bók eins og aðrar føroyskar endurminningar hevur síni brek og inniheldur tættir sum ikki rættiliga tykja at passa inni í heildina og sum tiskil attu at verið skornir frá, tá rithøvundin for undir at snøgga handritið, aðrenn tað varð latið til prentingar.

Millum teir partar av bókini, sum eg fari at taka fram sum hugtakandi og áhugaverdar, eru tættirnar um barnaárini í Havn, tættir um ymisk víður-skifti í triati- og fyrati-árunum, og ferðafrásagnirnar.

Tann sterkasti og mest hugtakandi parturin er tann, sum snýr seg um barna og unglingaár í Havnini í tjugunum og triatiárunum.

Eiden Muller vakar upp í søguríku umhvørvi í teimum gomlu lögtingshúsum úti í Gongini. Hesin tættur er ikki bert ein áttarsøga hjá Mullers-ættini, men eisini ein partur av Havnarsøgu — ein mynd av Havnini tey fyrstu triati árin av okkara öld. Lesarin fær eitt innlit í livið í hesum tíðarskeiði upp á gott og ilt, eitt innlit í livið hjá tí frægara borgarskapinum, meðan hann alla tíðina hómar stættarsamfelagið aftan fyri ta glæsiliugu tilveruna hjá yvirstættini. Eisini hetta er søga og eisini hetta eigur at verða sagt frá og gevur hetta bókini sitt virði sum keldu til okkara sosialu søgu. Sterkast stendur myndin av móðir hövundans, sum hóast hon gjørdist einkja rættiliga ung, og sosatt alt livið var nivd av sorg, megnaði at geva dreingjunum ein lukkuligan barndóm. Alt bendir á, at móðir hövundans tann næstan legenda-riska frú Muller hevur verið eitt konubrot. Umframt at vera reiðari sjálv, gjørdist hon formaður í Føroya reiðarafelag og verður tað prógvað í bókini, at hon ikki bert vann sær stóra virðing hjá reiðarum og fiskakeyp-arum, men eisini hjá sínum mótparti Føroya fiskimannafelag.

Sum rimuligt er, skrivur Eiden um móðirætt sína í Danmark og herundir eisini um skyldmann sín C. Th. Zahle, ið var danskur forsætisráðharri frá

Sera bersognar politiskar metingar um politikarar eru at finna á síðunum í Minnislýsingum hjá Eiden Muller, blaðmanni. Vit hóma eitt hart og standandi maktstríð í hansara egna flokki, sambandsflokkinum. Og metingar hansara um harðræðispolitikkinn hjá fólkaflokkinum í 40-unum tykjast beinar, skrivur Jóannes Dalsgaard m.a. í hesum ummælinum.

1913—1920, eins og hann seinni hevði onnur ráðharrastovr. Zahle, ið kom at standa á odda í danskum politikki tey sera torföru kriggsárinu, tað sýndi seg sum ein framúr dugnaligan politikara,

Flestu av manningini á Oyrnaffalli avmyndaðir á lukuni.

Myndin er tikin í havnini í Livorno í Italia í 1952

stóð seg ikki væl við sambandsmenn í Føroyum. Hann hevði í sínum starvi nógv við føroysk víður-skifti at gera og ógvadist mangan yvir tann harðskap sum sambandsflokkin saman við amtmaninum Rytter sýndi mótevgis føroyskum máli og mentan og mótevgis sínun politisku mótstöðu-

monnum. Samstundis var Zahle ógvuliga væl í ogn við sjálvstýrismenn, serstakliga Edward Mitens.

Lesarin gerst tí eitt sindur bilsin, tá Eiden Muller upplýsir, at Zahle seinni tók eina aðra støðu til sambandsflokkin. Hetta er eitt sindur hugstoytt at hoyra, tá ein hugsar um, hvussu væl Zahle fylgdi við í føroyskum politikki og ein samstundis hevur í huga hvussu illa sambandsmenn og serstakliga Dimmalætting fóru við Zahle tann tíð tað var, og ein undrast yvir ta broyting, ið er hend við hesum manni, ið annars var tilikin fyri at vera støðufastur og treiskur.

Bókin inniheldur nógvar politiskar metingar og somuleiðis metingar av føroyskum og danskum politikarum. Eiden Muller er ofta sera bersogin í sínum metingum.

osingarfundir og uppøstar mannamúgvur, sum gera seg inn á fólk, ið ikki hava somu politisku áskoðan sum fólkaflokkurin.

Hetta samsvarar væl við tað, sum t.d. J. Fr. Øregaard greiddi frá í útvarpinum og við tað, sum t.d. gamlir javnaðarmenn hava greitt frá í øðrum sambandi. Hetta var tann tíðin, tá tú skuldi hava flokkslitin í lagið fyri at fáa arbeiði ella ein góðan trolaratjans. Tað er gott, at hetta verður sagt aftur og tað er gott, at hetta verður sagt frá borgarligari síðu.

«Minnislýsingar» visa eisini lesaranum eina mynd av sambandsflokkinum, har hann ikki er so skinnfriður, sum hann vanliga letist. Vit hóma eitt hart og standandi maktstríð aftan fyri tey politisku leiktjóldini í sambandsflokkinum, hóast sambandsmenn altíð út-eftir tykjast at hava staðið sum ein maður. Eiden er ikki mjúkur við sínar partamenn og orð sum moldvörpur og figgindar fúka í luftini.

Aðrar politiskar metingar í bókini tykja mær minni hepnar sum t.d. tá Eiden víðger fólkaatkvøðuna 14. september 1946. Sum so mangur undan honum roynir Eiden Muller, út frá tí, sum hendi aftan á atkvøðuna, at prógva, at feroingar ikki ynsktu loysing. Henda próvforsla er eitt sindur ivasom, tí sjálvsagt vóru veljararnir við lögtingsvalið aftan á fólkaatkvøðuna sterkt ávirkaðir av teimum politisku hend-ingunum í døgnum aftan á atkvøðuna og serstakliga av tí vinglandi kósini og stóðuni hjá fólkaflokkinum. Tað er als ikki óhugsandi, at meirilutin av feroingum ikki ynskti loysing tann 14. september 1946, men tað sleppt nú einaferð ikki uttanum, at meirilutin av teimum, sum atkvøddu, ynskti loysing!

Eiden Muller hevur, sum longu nevnt ferðast heilt nógv. Hann hevur verið í USA, Spania, Italia, Fraklandi og í fleiri eystureuropeiskum londum umframt sjálvandi í Norðanlondum. Hóast ferðafrásagnirnar eru eitt sindur lítaðar av politisku

áskoðan hövundans, so eru tær bæði spennandi og áhugaverdur lesnaður. Í USA hevur hövundin ferðast sum gestur hjá tí almenna saman við blaðmonnum úr flestu NATO-londum. Hann sær sostatt at kalla bert tað sum stórt, vakurt og gott er uttan at fáa eyga á tær skuggasíðir, sum til dømis Steinbjørn B. Jacobsen sá á síni amerikaferð.

Eitt sindur óðrvisið er, tá Eiden Muller ferðast eystan fyri jartjandið. Her er hann meira privatmaðurin, sum ferðast at kalla, hvar honum lystir. Hóast hann ikki dylir sín sterka mótvilja í móti politisku samfelagskipanunum fyri eystan, so eru frásagnirnar merktar av størri vælvild fyri fólki, ið har búgva. Somuleiðis eru frásagnirnar merktar av djúpum áhuga fyri tí, sum sosialt og vinnuliga hendir í hesum londum.

Høvundin tykir at hava ógvuliga lætt við at koma í samband við fremmand fólk, og hevur hann nýtt hesi evni til tess at royna at vita, hvussu fólk veruliga liva í teimum eystur-europeiskum londum, sum hann hevur vitjað. At enda skal verða vist á frásøgnina frá einum túri við farmaskipinum Oyrnaffalli, sum lögtingið átti, og sum man vera fyrsta royndin til millumlands-sigling fyriskipað av tí almenna. Hetta er eitt spennandi kapitl av siglingarsøguni, sum tey flestu í dag einki vita um og sum onnur tykjast at hava gloymt.

Samantikið er «Minnislýsingar» ein áhugaverd og lesiverd bók, sum lesarin kann fegnast um uttan tó at vera samdur við hövundan í teimum nógvu og ofta nakað av-gjördu persónliga og politisku metingum, sum hövundin ger sær av einstaklingum og samfelagsviður-skiftum úti og heima.

Tær mongu myndirnar hava uppiborið umtalu fyri seg. Tær eru bæði vælvaldar og fjölbroyttar. Summar visa Tórshavn við Havnara og urtagørðum aðrenn alt fór undir asfalt og betong — aðrar eru frá teimum mongu ferðum hövundans á sjógv og landi eitt nú frá ferðini við Oyrnaffalli.

Jóannes Dalsgaard